

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

2018 – 2019 Eğitim – Öğretim Yılı

Anayasa Hukuku Vize Sınavı Cevap Anahtarı

Tek ve Çift Numaralı Öğrenciler

8 Şubat 2019

I. OLAY: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Değişiklik Yapılması Hakkında 6771 sayılı Kanun Teklifi genel gerekçesinde şu açıklamalara yer verilmiştir:

“Anayasalar toplum tarafından devleti hukukla sınırlandırmak için hazırlanan metinlerdir. Ancak Türkiye’de tam tersi bir anlayışla anayasalar hazırlanmıştır. Ülkemizde anayasalar, toplum ve temsilcileri tarafından değil, toplumu hizaya sokmak için hazırlanmış metinler olmuştur. 1961’de ve 1982’de askeri darbelerden sonra yapılan anayasalar bir toplum mühendisliği projesi anlayışıyla hazırlanmıştır.

Öte yandan, 1961’den itibaren, anayasalarda bürokratik kökenli bir kişi olarak tasarlanan Cumhurbaşkanı'nın konumu ve yetkileriyle ilgili bir gelişme dikkat çekicidir. Önce sembolik yetkilere sahip Cumhurbaşkanı'nın 1982 Anayasasında yetkilerinin çok önemli derecede arttırıldığı görülmektedir... 2007 yılında cumhurbaşkanı'nın parlamentoda seçtirilmemesi sonrasında yapılan anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanı'nın doğrudan halk tarafından seçilmesi esası benimsenmiştir. 1961’den günümüze uzanan çizgide, parlamentonun seçtiği sembolik yetkileri olan “bürokrat” cumhurbaşkanı'ndan, milletin doğrudan seçtiği geniş yetkileri bulunan “siyasetçi” cumhurbaşkanı profiline geçiş yaşanmıştır.

Devlet ve siyasi tarihimiz göstermiştir ki, yürürlükteki anayasaların tercih ettiği hükümet sistemleri, beklenen kamusal faydayı istenen düzeyde sağlayamamış, istikrarsızlıkların, krizlerin ve vesayetlerin önünde mutlak bir güvence oluşturamamıştır. Özellikle 1982 Anayasası saf parlamenter sistem yerine, Cumhurbaşkanı ve güçlü yürütme ekseninde konumlanan bir yapı özelliği göstermektedir... Anayasa değişikliği teklifiyle sunulan model, Türkiye'nin sistem tecrübesi ve dünya hükümet pratikleri gözetilerek geliştirilmiş rasyonel bir modeldir”.

Sorular

1. Alıntının ilk paragrafındaki değerlendirmeler ışığında, Anayasa yapım yöntemleri bakımından Osmanlı-Türk Anayasalarını genel olarak karşılaştırınız. (20 puan)

Cevap: Egemenin anayasa yapma yetkisi farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bu yöntemler; ferman yöntemi, kurucu meclis yöntemi, olağan meclis yöntemi ve referandum yöntemi olarak sayılabilir. Ferman yönteminde, hükümdarın tek taraflı iradesi ile anayasa kabul edilir. Anayasa yapmak üzere özel bir meclis oluşturulması yöntemine “kurucu meclis” ya da “Konvansiyon usulü” denilir. Olağan meclis yönteminde, anayasa yapma konusunda olağan meclislere, yasama yetkisi içinde yeni bir anayasayı kabul etme yetkisi verilir. Referandum yönteminde, halk anayasa yapma yetkisini doğrudan kullanır. Referandum öncesi süreçler, egemenin asli iradesini zedeledikten sonra, anayasanın kabulü yönündeki iradeyi geçersiz kılmaz. (5 puan)

Osmanlı-Türk Anayasalarından ilki olan Kanun-i Esasi ferman yöntemiyle kabul edilmiştir. Özel bir komisyona hazırlatılan anayasa Padişah'ın tek taraflı iradesi ile kabul ve ilan edilmiştir. (5 puan) Bizim tarihimizde kurucu meclis yöntemi çok sık kullanılmıştır. Bu kapsamda 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, özel koşullarda olağanüstü yetkilere sahip kurucu meclis niteliğindeki Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Cumhuriyet sonrası kabul edilen 1961 ve 1982 Anayasaları birer askeri darbe ürünü olduklarından, Askeri cunta “hukuk dışı yollarla” egemenlik yetkisini elde etmiştir. Her iki anayasa yapımında anayasayı görüşmek ve kabul etmek üzere bir tarafı asker, bir tarafı sivillerden oluşan “Kurucu Meclis”ler oluşturulmuştur. 1961 Anayasası'nda asker kanat, Milli Birlik Komitesi, sivil kanat Temsilciler Meclisi adını alırken; 1982 Anayasası'nda askeri kanat, Milli Güvenlik Konseyi, sivil kanat Danışma Meclisi adını almıştır. Her iki anayasanın onaylanmasında referandum yöntemine de başvurulmuştur. (5 puan) 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun yapım yöntemi, olağan bir meclisin anayasa yapma yetkisi kullanabilmesine bir örnektir. Bu yöntemde, yeni anayasa teklifi, milletvekillerinin sunduğu bir teklifle değil, Anayasa Komisyonunun hazırladığı bir teklif ile Meclise gelmiştir. Ayrıca bir kurucu meclis tarafından değil, olağan bir meclis tarafından kabul edilmiştir. (5 puan)

2. Alıntının ikinci paragrafındaki bilgiler ışığında, Devlet başkanının konumu bakımından hükümet sistemlerini karşılaştırınız. (15 puan)

Cevap: Yürütme organının yapısı hükümet sistemlerinin tasnifinde önemli bir kriterdir. Günümüz modern devletlerinde, yürütme organının yapısı yürütme yetkisini kullanan makamlardan hareketle açıklanır. Yürütme yetkisi tek bir organ tarafından kullanılıyorsa tek yapılı yürütme (monist); iki organ arasında paylaştırılıyorsa iki yapılı yürütme (düalist); bir kurul tarafından birlikte kullanılıyorsa ortaklaşa yürütmeden (collegial) söz edilir. Yürütme

organının yapısından hareketle hükümet sistemleri sınıflandırılması yapılır. Yürütme yetkisini halkın seçtiği devlet başkanı tek başına kullanıyorsa başkanlık; yetkisiz bir devlet başkanı ile yetkili bakanlar kurulu yürütme yetkisini paylaşıyorsa parlamenter; halkın seçtiği yetkili cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu yürütme yetkisini birlikte kullanıyorsa yarı başkanlık; yürütme yetkisi yasama organının belirlediği bir kurul tarafından kullanılıyorsa meclis hükümeti sisteminden söz edilir. (5 puan)

Başkanlık sisteminde, yürütme organına ait olan devlet başkanlığı ve hükümet yetkileri tek bir kişide toplanmaktadır. Bu durumda devlet başkanlığının tarafsız konumu ortadan kalkmakta, devlet başkanı siyasi kimliği ile hükümet yetkilerini de kullanmaktadır. Başkanlık sisteminde, şeklen bir bakanlar kurulu bulunsa da, bakanlar kurulunun kendi başına karar alma ve politika belirleme yetkisi bulunmamaktadır. Başkanlık sistemlerinde başkanların siyasi sorumluluğu halka karşı olup, yasama organları tarafından görevden alınamazlar. (3 puan) Parlamenter sistemde devlet başkanı irsi olabildiği gibi parlamento tarafından da seçilebilmekte ya da doğrudan halk seçebilmektedir. Parlamenter sistemde yürütme yetkisini devlet başkanı ve bakanlar kurulu birlikte kullanır. Parlamenter sistemde, devlet başkanları sistem içinde “yetkisiz, sorumsuz ve tarafsız” konumdadır. Devlet başkanlığı makamı “devleti temsil” pozisyonundadır ve kurumlar arasında “hakem rolü” görür. Parlamenter sistemde devlet başkanları yetkisiz olduğu için “siyasi sorumluluk” üstlenmez. Yürütme organının siyaseten yetkili ve sorumlu kanadı başbakan ve bakanlardır. (3 puan) Yarı başkanlık sisteminde, halkın seçtiği güçlü yetkili Cumhurbaşkanı yanında, yasamanın güvenoyuna dayanan bakanlar kurulu bulunur. Yarı başkanlık sisteminde, cumhurbaşkanını doğrudan halkın seçmesi gerekli fakat yeterli bir şart değildir. Halk tarafından seçilen cumhurbaşkanının aynı zamanda, yürütmede yetkili olması gerekir. Halk tarafından seçilen devlet başkanı, hükümetin iktidar yetkilerine ortak olmakta fakat başkanın siyasi sorumsuzluğu devam etmektedir. (2 puan) İsviçre’de uygulanan meclis hükümeti sisteminde yürütme yetkisi devlet başkanı ve hükümet arasında paylaştırılmış değildir. Devlet başkanının şeklen bulunduğu bu sistemde, yürütme yetkisi doğrudan meclis tarafından belirlenen 7 kişiden oluşan ve eşit yetkilere sahip kolektif bir Federal Konsey tarafından kullanılmaktadır. İsviçre’de uygulanan sistemde, devlet başkanlığı, Federal Konsey üyeleri tarafından birer yıllık sürelerle üstlenilir. Devlet başkanlığı yürütme yetkisine sahip değil, sadece bir yıllık süreyle dönüşümlü sembolik olarak devlet başkanlığını üstlenmektedir. (2 puan)

3. Alıntının üçüncü paragrafında “Özellikle 1982 Anayasası saf parlamenter sistem yerine, Cumhurbaşkanı ve güçlü yürütme ekseninde konumlanan bir yapı özelliği göstermektedir” ifadesi ile hangi hükümet sistemine yaklaşıldığı ifade edilmektedir? Bu hükümet sisteminin özelliklerini açıklayarak, 2007 anayasa değişikliğini bu açıdan değerlendiriniz. (15 puan)

Cevap: Parlamenter sistemin ana özelliği iki başlı yürütme yapılanması öngörmesidir. Parlamenter sistemin ilk uygulamalarına saf parlamenter sistem denilir. Bu uygulamada, devlet başkanı irsi ya da parlamento tarafından seçilmektedir. Devlet başkanı yürütme içinde yetkisiz, tarafsız ve sorumsuz konumdadır. Çift başlı yürütme modelinde halkın seçtiği güçlü yetkili Cumhurbaşkanı yanında, yasamanın güvenoyuna dayanan bakanlar kurulunun bulunması halinde sistem yarı başkanlık olarak nitelendirilir. (5 puan) Yarı başkanlık sistemi, Fransa’da 1958 Anayasası’nda 6 Kasım 1962 yılında, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesinin kabul edilmesiyle kurulmuş bir sistemdir. Yarı başkanlık sisteminde; Devlet başkanının genel oyla halk tarafından seçilmesi, Devlet başkanının oldukça önemli yetkilere sahip olması ve Devlet başkanının yanında yürütme ve hükümet etme yetkilerine sahip ancak parlamentoya karşı sorumlu bir başbakan ve bakanlardan oluşan bir kabinenin bulunması temel unsurlar kabul edilir. (5 puan)

Yarı başkanlık rejimine hâkim olan esas, iki başlı yürütme yapısı içinde cumhurbaşkanın doğrudan genel oyla halk tarafından seçilmesidir. Bu özellik, sistemi başkanlık sistemine yaklaştırırken, saf parlamenter sistemden uzaklaştırmaktadır. 2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin önemli bir değişiklik yapılarak, Cumhurbaşkanının TBMM tarafından değil halk tarafından seçileceği düzenlenmiştir. Bunun yanında Cumhurbaşkanının görev süresi 7 yıldan 5 yıla indirilmiştir. Bu değişiklik ile saf parlamenter sistemden yarı başkanlık sistemine doğru bir yakınlaşma olduğu söylenebilir. Ancak, Cumhurbaşkanının tarafsızlık, yetki ve sorumluluk konusunda bir değişiklik yapılmadığından, sistem yarı başkanlık olarak nitelendirilemez. Öte yandan halkın seçtiği ilk cumhurbaşkanının yetkilerini güçlü bir şekilde kullanması uygulamada yarı başkanlık sistemi değerlendirmelerine yol açmıştır. (5 puan)

II. OLAY: A Devleti Anayasası’nın ilgili hükmü uyarınca idari örgütlenme bakımından ülke bölgelere, bölgeler illere ve iller de daha küçük idari birimlere ayrılmaktadır. Halk tarafından seçilen ve parlamentoya karşı sorumluluğu bulunmayan devlet başkanının tek başına yürütme organına hakim olduğu bu devlette 2015 yılında yapılan parlamento seçimlerinde Devlet Başkanı D’nin partisi parlamentoda çoğunluk desteğini kaybetmiştir. Halkın çoğunluğunu oluşturan düşük gelirli seçmenlerin oylarıyla parlamentoda çoğunluğu kazanan P Partisi

milletvekilleri seçimlerin hemen ardından çıkarılan Refah Yasası ile şu hususları kararlaştırmışlardır: i) Yıllık kazancı 10000 doların altında olan en fazla 5 düşük gelirli kişinin biraraya gelerek kurduğu küçük işletmelerden 3 yıl boyunca gelir vergisi alınmaz. ii) Kadın öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısının üçte birinden az olduğu üniversite bölümlerine öğrenci kabulünde kadınların üniversite yerleşme puanlarına %10 ek puan eklenir.

Refah Yasası'nı eleştiren D, düzenlemelerin anayasada yer alan ilkelere aykırı olduğunu ve Anayasa Mahkemesi'ne başvuracağını belirtmiş; parlamentoya çağrıda bulunarak petrol ürünlerinin arzına ilişkin yeni düzenlemeler yapılması konusunda da mesajlar göndermiştir. Meclis yasalaştırma konusunda gerekli adımları atmamış; Meclis ve Başkan arasındaki çatışma artmaya devam etmiştir. Ayrıca ülkenin doğusunda bulunan B Bölgesi yöneticisi Y anayasada egemenliğin bölüştürüldüğünü ve parlamentonun düzenleme yapmaması halinde bölge çıkarlarını korumak için kendilerinin harekete geçeceğini ifade etmiştir. Ardından devlet başkanının yetkilerini azaltmaya yönelik anayasa teklifi parlamentoda 2/3 çoğunlukla kabul edilmiş ancak değişiklik teklifi bölgeler tarafından da kabul edilmediği için reddedilmiştir.

Yaşanan gelişmelerin ardından parlamentonun meşruiyetini yitirdiğini düşünen Başkan D parlamentoyu feshettiğini açıklamış ve seçimlerin yenileneceğini duyurmuştur. Ülkede yaşanan olaylar ve genel seçimler ile başkanlık seçimlerinin yapılamamasına ilişkin uluslararası bir kuruluşun temsilcisi, Devlet Başkanı'nın derhal istifa etmesi gerektiği, başkanlığının artık demokratik temellere oturmadığı ve demokrasi ile bağdaşmadığı yönünde bir açıklama yapmıştır. Bunun üzerine Devlet Başkanı D ise, *“Ben doğrudan halk tarafından seçilen bir Cumhurbaşkanı olarak seçimle göreve geldim ve ancak halk tarafından görevden alınabilirim. Ülkemizi uçuruma sürükleyen milletvekilleri karşısında sorumluluğumu yerine getiriyorum; demokrasiyi temsil ediyorum. Anayasa Mahkemesi de kararımın doğruluğunu teyit etmiştir.”* ifadelerini kullanmıştır.

Sorular

1. Refah Yasası aleyhine Türkiye’de Anayasa Mahkemesi’ne başvurusaydı Mahkeme’nin getirilen düzenlemeler ile ilgili değerlendirmesi hangi ilke/ilkeler yönünden ve ne şekilde olurdu? Tartışınız. **(15 puan)**

Cevap: Olayda çıkarılan Refah Yasası ile yıllık kazancı 10000 doların altında olan en fazla 5 düşük gelirli kişinin biraraya gelerek kurdukları küçük işletmelerden 3 yıl boyunca gelir vergisi

alınamayacağı ve kadın öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısının üçte birinden az olduğu üniversite bölümlerine öğrenci kabulünde kadınların üniversite yerleşme puanlarına %10 ek puan ekleneceği öngörülmektedir. Görüldüğü üzere burada düşük gelirli kişiler lehine bir düzenleme getirilmesi ve üniversiteye girişte kadınlar lehine farklı bir uygulama söz konusudur. Dolayısıyla olayın sosyal devlet ilkesi ile eşitlik ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. (3 puan)

1982 Anayasası'nın 2. maddesi uyarınca "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." 1982 Anayasası'nın 5. maddesinde sayılan devletin temel amaç ve görevleri arasında, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak da sayılmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) de belirttiği üzere "(...) Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan sosyal devlet, "insan onuru"nun korunmasını amaçlar ve bunun için sosyal adaleti tesis etmeye çalışır. Vatandaşlarına asgari bir yaşam standardı sağlamayı kendisine görev bilen sosyal devlet, kişi ve toplum yararı arasında denge kuran, toplumsal dayanışmayı üst düzeyde gerçekleştiren, sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı olanları gözeterek sosyal adaleti sağlayan devlettir." (Bkz. AYM, E. 2012/87, K. 2014/41, K.t. 27/12/2014) Dolayısıyla sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı olanları gözetmek sosyal devlet ilkesinin gereğidir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında, düşük gelirli kişilerin kuracağı küçük işletmelerden belli bir süre gelir vergisi alınmamasının sosyal devlet ilkesine uygun olduğu söylenebilir. (5 puan)

Öte yandan getirilen farklı düzenlemenin eşitlik ilkesi bakımından da değerlendirilmesi gerekmektedir. 1982 Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesi uyarınca "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." Bu çerçevede sosyal devlet ilkesinin gereklerini gerçekleştirmek amacıyla

alınan tedbirler anayasanın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesine her halükarda aykırı olmaz. Nitekim kişiler arasında makul ve objektif nedene dayanarak farklı muamele yapılması kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal etmez. Anayasa Mahkemesi'nin de belirttiği üzere anayasanın 10. maddesinde yer alan "(...) eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemler değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, haklı bir nedene dayanmayan ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez." (Bkz. AYM, E. 2013/111, K. 2014/195, K.t. 25/12/2014) Bu durumda düşük gelirli lehine farklı kurallar öngörülmesinin eşitlik ilkesine de aykırı olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Nitekim "Sosyal hukuk devleti, toplum ve çalışma yaşamında adalete ve eşitliğe dayalı bir hukuk düzeni kurmak durumundadır" (Bkz. AYM, E. 2013/111, K. 2014/195, K.t. 25/12/2014) Bu bakımdan düşük gelirli lehine farklı kurallar öngörülebilir. (5 puan)

Yukarıda belirtildiği üzere, kanun önünde eşitlik ilkesi herkesin her zaman aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmemekte, durum ve konumlardaki özelliklere göre, kimi kişiler ya da toplulukların değişik kurallara bağlı tutulması mümkün olabilmektedir. Ayrıca anayasanın 10. maddesinin ikinci fıkrasında kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu belirtilerek devletin, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğu ve bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanmayacağı ayrıca belirtilmektedir. Bu durumda kadın öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısının üçte birinden az olduğu üniversite bölümlerine öğrenci kabulünde kadınlara ek puan verilmesi kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin yaşama geçmesi maksadıyla alınan bir tedbir olarak kabul edilebilir. Bu durumda üniversitelerde kadınların sayısının artmasına yönelik düzenleme eşitlik ilkesine uygun kabul edilebilir. (2 puan)

2. A Devleti'nin yapısını, olaydaki ilgili verilere değinerek değerlendiriniz. (20 puan)

Cevap: Yapısına göre devletler üniter, federal ve bölgesel olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bu çerçevede yapısına göre devletler egemenliğin bölüştürülmesi bakımından farklılaşmaktadır.

Üniter devletlerde yasama-yürütme-yargı birliği bulunmakta; tek bir anayasa ile yasama, yürütme ve yargı yetkileri merkezi yönetim tarafından kullanılmaktadır. Bu devlet türünde merkezi idareye hiyerarşik olarak bağlı taşra teşkilatı bulunduğu gibi idari özerkliğe sahip mahalli idareler de bulunmakta; kanunla kurulan yerel yönetimler, kanunun verdiği yetkiler çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Her ne kadar idari özerklik kapsamında mahalli idarelerin yöneticileri seçimle belirlense, kendi bütçeleri ve personeli bulunsa da bu yönetimler yasama ve yargı yetkisi kullanamazlar. Ayrıca üniter devlette merkez ve yerinden yönetim arasındaki ilişki tam olarak bir yetki çatışması şeklinde kendini göstermez. Yerel kuruluşlar, yetkilerini merkezin tanıdığı ölçüde kullanabilirler. (3 puan)

Bölgesel devlet modelinde, üniter devletten farklı olarak bölgelere genellikle sınırlı alanlarda yasama yetkisi tanınmakla birlikte, egemenliğin güvenceli bir şekilde bölüştürülmesi söz konusu değildir. Merkezde ayrı bir yasama organının tahsis edilmediği bölgeler bölge olarak anayasanın değiştirilmesinde de söz sahibi olamazlar. Üniter devlete kıyasla yerel yönetimlere daha fazla yetki tanıyan bu devlet türünde bölgelerin durumu genellikle özel statülerle belirlenmektedir. (3 puan)

Federal devlet ise kendini oluşturan ve devletin varlık koşullarının her birini sağlayan federe devletlerin biraraya gelerek bir çatı altında birleştirdiği yapıdır. Federal devletlerde egemenlik yetkileri merkezdeki federal devlet ve federe devletler arasında anayasa ile bölüştürülmektedir. Federe devletlerin statüsü anayasa ile belirlenmekte ve federe devletler yasama, yürütme ve yargı yetkisi kullanabilmektedir. Ancak federal hukukun üstünlüğü ilkesi gereğince, federe hukuk kuralları, federal hukuka aykırı olamaz. Federal devletlerde federe devletlerin temsili ile halkın temsili iki ayrı meclisle gerçekleştirildiğinden çift meclisli parlamentolar bulunur. Federal devlet ile federe devletler arasında egemenlik yetkileri anayasa ile bölüştürüldüğünden anayasa değişikliğine federe devletler de katılır. (3 puan)

Olayda A Devleti'nin idari örgütlenme bakımından bölgelere, bölgelerin illere ve illerin de daha küçük idari birimlere ayrıldığı belirtilmektedir. Ancak bu veri A'nın yapısını tespit etmek bakımından herhangi bir anlam ifade etmemektedir. Bu çerçevede A Devleti'nin yapısının tespit edilmesine yarayan iki temel veri bulunmaktadır: Olayda B Bölgesi yöneticisi Y, anayasada egemenliğin bölüştürüldüğünü ifade ederek parlamentonun düzenleme yapmaması halinde bölge çıkarlarını korumak için kendilerinin harekete geçeceğini ifade etmiştir. Yine olayda devlet başkanının yetkilerini azaltmaya yönelik anayasa teklifi parlamentoda 2/3 çoğunlukla kabul edilmekle birlikte bölgeler tarafından da kabul edilmediği için reddedilmiştir.

Dolayısıyla bölgelerin anayasa değişikliği sürecine etkin şekilde katılmaları söz konusudur. Yukarıda belirtildiği üzere bu veriler A Devleti'nin yapısının federal olduğunu göstermektedir. (2 puan)

Federal devletlerde merkez ve federe devletler arasında egemenlik yetkileri anayasa ile bölüştürülmektedir. Haliyle federe devletler ulusal anayasadan kaynaklanan yetkileri kullandıkları gibi kendi anayasalarında belirledikleri çerçevede hareket imkanına da sahiptirler. Bu nedenle federal devlet federe devletlerin yetkilerini kullanmasına karışamaz. Ülkelerin tercihlerine göre federal anayasalarda federe devletlerin yetkileri sayılarak kalan yetkiler federal devlete bırakılabilir ya da tam tersi olarak federal devletin yetkileri sayılarak kalan yetkiler federe devletlere bırakılabilir. Ancak anayasada merkezi yönetimin yahut yerel yönetimlerin yetkilerinin sayılması hem federal hem de bölgesel devletlerde söz konusu olabilir. Bu bakımdan olayda ilk olarak, yetkilerin sayılmasından ziyade egemenliğin bölüştürülmüş olması belirleyici niteliktedir. B Bölgesi yöneticisi Y'nin anayasada egemenliğin bölüştürüldüğünü ifade ederek parlamentonun düzenleme yapmaması halinde bölge çıkarlarını korumak için kendilerinin harekete geçeceğini ifade etmesi de bu çerçevede değerlendirilmelidir. (5 puan)

İkinci ayırt edici husus, federal devlette federe devletlerin karar alma süreçlerine katılmasıdır. Federe devletler federal yasama organına devlet olarak katılırlar. Ayrıca federal devlet ile federe devletler arasında egemenlik yetkileri anayasa ile paylaştırıldığından, anayasa değişikliğine federe devletler de katılmaktadır. Oysa bölgesel devletlerde bölgelerden gelen temsilciler parlamentonun bir kanadında belli ölçüde yer alsa da anayasa değişikliklerinde bölgelerin iradesi başlı başına belirleyici olmaz (Örneğin bkz. İspanya Anayasası, m. 66 vd.). Olayda devlet başkanının yetkilerini azaltmaya yönelik anayasa teklifinin parlamentoda 2/3 çoğunlukla kabul edilmesine rağmen bölgeler tarafından kabul edilmediği için reddedildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla bölgeler anayasa değişikliği sürecinde belirleyicidir ve bu özellik yalnızca federal devletlerde görülebilir. (4 puan)

3. Devlet Başkanı D'nin ve uluslararası kuruluşun temsilcisinin ifadelerini demokrasi kavramı bağlamında değerlendiriniz. **(15 puan)**

Cevap: Devlet Başkanı D "Ben doğrudan halk tarafından seçilen bir Cumhurbaşkanı olarak seçimle göreve geldim ve ancak halk tarafından görevden alınabilirim. Ülkemizi uçuruma sürükleyen milletvekilleri karşısında sorumluluğumu yerine getiriyorum; demokrasiyi temsil

ediyorum. Anayasa Mahkemesi de kararımın doğruluğunu teyit etmiştir.” ifadelerini kullanmıştır. Dikkat edilirse bu açıklamada D, seçimle göreve gelmiş olmayı demokrasiyle bir tutmaktadır. (1 puan)

Bilindiği üzere devlet başkanının halk tarafından seçildiği yönetimler dar anlamda cumhuriyet olarak nitelendirilmektedir. Geniş anlamda cumhuriyet ise demokrasiye tekabül etmektedir. Olayda D, halk tarafından doğrudan seçilmesi suretiyle demokrasinin sağlandığını ileri sürse de devlet başkanının halk tarafından seçilmesi dar anlamda cumhuriyetin var olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede D, ifadelerinde seçimlere vurgu yapmak suretiyle dar anlamda cumhuriyete vurgu yapmasına rağmen sadece seçimlerden yola çıkarak demokratik devletten ve demokrasiden söz eder şekilde konuşmaktadır. Ancak sadece seçimlerden yola çıkarak yönetim tarzının geniş anlamda cumhuriyete ya da demokrasiye tekabül ettiğini söylemek mümkün değildir. Dar anlamda cumhuriyet ile demokrasi aynı anlama gelmemektedir. (6 puan)

Uluslararası kuruluşun temsilcisi, Devlet Başkanı'nın derhal istifa etmesi gerektiği, başkanlığının artık demokratik temellere oturmadığı ve demokrasi ile bağdaşmadığı yönünde bir açıklama yapmıştır. Söz konusu açıklama demokrasinin ne olması gerektiğine yönelik olup A devletindeki demokrasi düzeyini açıklama amacı gütmektedir. Bu çerçevede D'nin aksine uluslararası kuruluş temsilcisi anayasal demokrasiden bahsetmektedir. Keza anayasal demokrasinin unsurları dar anlamda cumhuriyetin gereklerinden farklıdır. Anayasal demokrasi bireylerin temel hak ve özgürlüklerden etkin bir şekilde yararlanmasını, ifade özgürlüğünü, kuvvetler ayrılığını, etkin bir yargı denetimi ile serbest ve yarışmacı seçimlerin varlığını gerektirmektedir. Ayrıca kuvvetler ayrılığının devamı ve yetkilerin suiistimal edilerek biraraya toplanmasını engellemek amacıyla etkin bir yargı denetimi ve anayasa yargısı da anayasal demokrasinin olmazsa olmaz gereklilikleri arasında yer almaktadır. Bu çerçevede uluslararası kuruluşun temsilcisi, A Devleti'nde anayasal demokrasinin gereklerinin yerine getirilmediği yolunda eleştirilerde bulunmaktadır. (8 puan)